

ONDERZOEK

ESSENT ISU

WK AFSTANDEN 2012

HEERENVEEN

ECONOMISCHE IMPACT EN BEZOEKERSPROFIEL

November 2012

Lectoraat Sportbusiness
Fontys Economische Hogeschool Tilburg

Lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap
Hanzehogeschool Groningen

Mark van den Heuvel
Hans Slender

Colofon

Uitgave:

Fontys Economische Hogeschool Tilburg
Lectoraat Sportbusiness
Prof. Goossenslaan 1-02
5022 DM Tilburg

Hanzehogeschool Groningen
Lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap, Instituut voor Sportstudies
KennissWerkPlaats Sportbeleid en -ondernemerschap
Zernikeplein 17
9747 AS Groningen

Auteurs:

Mark van den Heuvel
Email: mark.vandenheuvel@fontys.nl

Hans Slender
Email: h.w.slender@pl.hanze.nl

Opdrachtgever:

Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond (KNSB)
Van Boetzelaerlaan 28-30
3828 NS Hoogland

Tim Smit:
Email: t.smit@knsb.nl

Onderzoeksgroep:

Margo Elema, Bart van Essen, Karina de Haan, Gershom Mulder en Jarnick Oldenbeuving

Peer review Werkgroep Evaluatie Sportevenementen:

Willem de Boer

SAMENVATTING

Jaarlijks organiseert de Koninklijke Nederlandse Schaatsenrijders Bond (KNSB) naast een aantal World Cups ook een groot internationaal schaatskampioenschap. Dit varieert van de EK of WK allround, de WK sprint of de WK afstanden. De vaste locatie is ijsstadion Thialf in Heerenveen, Friesland. In 2012 werden van 22 tot en met 25 maart voor de tweede keer in de historie de WK afstanden in Thialf gehouden. Sportief was het een enorm succesvol toernooi voor Nederland. Nederland veroverde vijf gouden, vijf zilveren en vier bronzen medailles. In vier dagen tijd genoten meer dan 30.000 toeschouwers van dit topevenement.

De Hanzehogeschool Groningen en Fontys Economische Hogeschool Tilburg hebben onderzoek gedaan naar de economische impact, het bezoekersprofiel en de tevredenheid van bezoekers. Voor het onderzoek zijn vragenlijsten afgenomen onder bezoekers van het evenement en is documentatie gebruikt vanuit de organisatie over bestedingen vanuit sponsors, deelnemers en organisatie. Hierbij is gebruik gemaakt van de richtlijnen van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP).

De economische impact van de WK afstanden voor de provincie Friesland was € 2.081.000. In en rondom Thialf waren de additionele bestedingen van bezoekers € 903.000. Daarbij kwamen overnachtingen voor bezoekers € 471.000 en deelnemers € 298.000. Additionele organisatorische bestedingen waren € 409.000. Ook voor de gemeente Heerenveen is er een aanzienlijke economische impact, namelijk € 1.574.000. Deze economische impact is ten opzichte van andere sportevenementen behoorlijk te noemen. Aangevend moet worden dat overige bestedingen vanuit teams en media niet achterhaald konden worden.

De bezoekers van de WK afstanden zijn bovengemiddeld hoog opgeleid, hebben een betaalde baan met een modaal of bovenmodaal inkomen en zijn verspreid over verschillende leeftijdscategorieën. Opvallend is dat de meeste toeschouwers uit heel Nederland afkomstig waren en relatief weinig uit Friesland zelf. De toeschouwers waren zeer tevreden over het evenement en waarden het gemiddeld met een 7,9. Daarbij springen de hoge waarden voor 'sfeer' en 'amusementswaarde' er bovenuit.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	3
Voorwoord.....	Error! Bookmark not defined.
Inhoudsopgave.....	3
1. Inleiding.....	5
1.1 Achtergrond	6
1.2 WK Afstanden 2012	7
1.3 Economische impact.....	8
1.4 Onderzoeksvraag.....	9
2. Methodologie.....	10
2.1 Werkgroep evaluatie sportevenementen	11
2.2 Data-verzameling.....	11
2.3 Data-analyse.....	12
3. Bezoekersprofiel.....	13
3.2 Demografie	15
3.3 Sociaal economische status.....	16
3.4 Gezelschap.....	17
3.5 Tevredenheid.....	19
3.6 Conclusie	20
4. Economische impact	21
4.1 Theorie	22
4.2 Additionele bestedingen bezoekers.....	23
4.3 Bestedingen organisatie.....	28
4.4 Samenvatting	29
Literatuurlijst.....	31
Bijlage	32

1. INLEIDING

De Koninklijke Nederlandse Schaatsenrijders Bond (KNSB) organiseert jaarlijks verscheidene nationale en internationale topevenementen. Jaarlijks organiseert de KNSB meerdere wereldbekerwedstrijden in Thialf, Heerenveen. Ook slaagt men er vrijwel elk jaar in om een EK of WK langebaanschaatsen naar Heerenveen te halen. Om meer kennis op te doen over de waarde van deze evenementen heeft de KNSB opdracht gegeven tot een evaluatie onderzoek bij het WK Afstanden 2012.

1.1 ACHTERGROND

De topevenementen van de KNSB zijn de laatste jaren nog maar zelden uitverkocht. Dit zou te maken kunnen hebben met de promotie, het entertainmentgehalte, wedstrijdprogramma's, ticketprijzen, concurrerend vrijetijdsaanbod, enz. Ondanks de vele media-aandacht en waardering voor deze evenementen, worden deze evenementen in financiële zin vaak nadelig afgesloten. Vanwege sporttechnische redenen en mediabelangen worden deze grote wedstrijden vrijwel alleen in Thialf gehouden. Dit maakt het ook lastig om de evenementen in te zetten als middel voor promotie van de sport in verschillende regio's (KNSB, 2011).

De laatste eeuw heeft de sportwereld zich ontwikkeld van een 'toeschouwers-subsidies-sponsors-lokaal' model naar een 'media-multinationals-merchandise-markten-mondiaal' model. Grotere evenementen zijn niet alleen toegankelijk voor de mensen ter plaatse, maar ook voor mediavolgers die de sport op afstand volgen. De KNSB staat (inter)nationaal bekend om haar talent voor het organiseren van sportevenementen. Op de internationale schaatskalender zijn de WorldCup's, EK's en WK's in Thialf het summum voor de schaatsliefhebber geworden. De KNSB kiest hierbij voor een marktgerichte en bedrijfsmatige benadering, waarbij continu aandacht is voor de prijs-kwaliteit verhouding. De hoge beleving in het stadion, uitstekende samenwerking met de media en professionele hospitality maken dat deze evenementen hoog gewaardeerd worden, terwijl de sport zelf nog immer centraal blijft staan.

Een **sportevenement** is een voor actieve of passieve sporters georganiseerde activiteit die tijdelijk en verplaatsbaar is.

Evenementen worden vaak geclassificeerd naar aanleiding van de grootte van het evenement en het bereik. Bij grootte gaat het bijvoorbeeld om aantal deelnemers, aantal toeschouwers, volgers of het geld wat er in het evenement rond gaat. Bij schaal gaat het over de reikwijdte van het evenement. Je moet dan denken aan media-aandacht en sporttoerisme (Bowdin, McDonell, Allen & O'Toole, 2003).

De complexiteit van het organiseren van een evenement is van verschillende variabelen afhankelijk:

- Locatie: van besloten sportaccommodatie tot stadscentrum
- Omvang: van klein tot zeer groot
- Uitstraling: van lokaal tot internationaal
- Duur: van een aantal uur tot enkele weken
- Regelmaat: eenmalig of regelmatig terugkerend

De evenementen in Heerenveen zijn de grootste schaatsevenementen ter wereld qua toeschouwers en uitstraling. Doordat vergelijkbare evenementen regelmatig terugkeren heeft de KNSB veel expertise opgebouwd. Toch blijven de evenementen een complex samenspel tussen bond, lokale overheden, leveranciers en dienstverleners, sponsors, teams, media en lokale horeca. Het is voor de KNSB belangrijk om inzicht te krijgen in de profielen en tevredenheid van bezoekers om hier nog beter op in te kunnen spelen. Ook is het waardevol om de economische waarde van het evenement vast te stellen, zodat het voor de verschillende stakeholders concreet wordt wat de betekenis is van de schaatsevenementen voor Heerenveen en Friesland.

1.2 WK AFSTANDEN 2012

De Wereldkampioenschappen schaatsen afstanden 2012 werden van 22 tot en met 25 maart 2012 gehouden in Thialf, Heerenveen. Het was de veertiende editie van het WK afstanden. Het was de tweede keer dat dit jaarlijks terugkerende evenement de ijsbaan Thialf aandeed. In 1999 was Heerenveen ook de gaststad voor het WK Afstanden. Na Salt Lake City, Nagano en Inzell is Heerenveen de vierde ijsbaan die het kampioenschap voor de tweede keer mag organiseren.

Voor Nederland was het WK Afstanden 2012 sportief gezien enorm succesvol. Er waren gouden medailles voor Stefan Groothuis, Sven Kramer, Bob de Jong en de ploegenachtervolging bij zowel mannen als vrouwen. In totaal won Nederland vijf gouden, vijf zilveren en vier bronzen medailles. Tijdens het toernooi was de lente in Nederland al begonnen. Leuk voor het publiek, maar de omstandigheden, rond de 20 graden Celsius en 1030 hectopascal, waren niet ideaal voor het neerzetten van hele snelle tijden. Op zaterdag was er hoog bezoek van Koningin Beatrix die de Nederlandse medaillewinnaars ontmoette.

WK Afstanden

Jaarlijks worden er wereldkampioenschappen allround (sinds 1889) en wereldkampioenschappen sprint (sinds 1970) gehouden. Op deze kampioenschappen worden schaatsters kampioen door op de grote vierkamp of sprintvierkamp de beste prestatie te leveren. Sinds 1924 staat schaatsen voor mannen op het Olympisch programma. Voor de specialist op een bepaalde afstand kon er tot 1996 dus slechts om de vier jaar een individuele afstandstitel worden behaald.

De wereldkampioenschappen schaatsen afstanden wordt sinds 1996 jaarlijks door de Internationale Schaatsunie (ISU) georganiseerd. Het eerste wereldkampioenschap afstanden werd in Hamar, Noorwegen gehouden. De formule van ieder jaar een afstandenkampioenschap bleek vanaf het begin zeer succesvol en wordt al vanaf het begin als hoogtepunt gezien voor de specialisten. In 1998 werd duidelijk dat twee afstandskampioenschappen (WK en Olympische Spelen) een overvolle schaatskalender veroorzaakten en dat een WK in een olympisch jaar overbodig is. Sindsdien wordt er in een olympisch jaar geen WK afstanden gehouden. Naast de individuele afstandstitels worden er vanaf 2005 ook op het onderdeel ploegenachtervolging gestreden.

Bron: www.wikipedia.nl

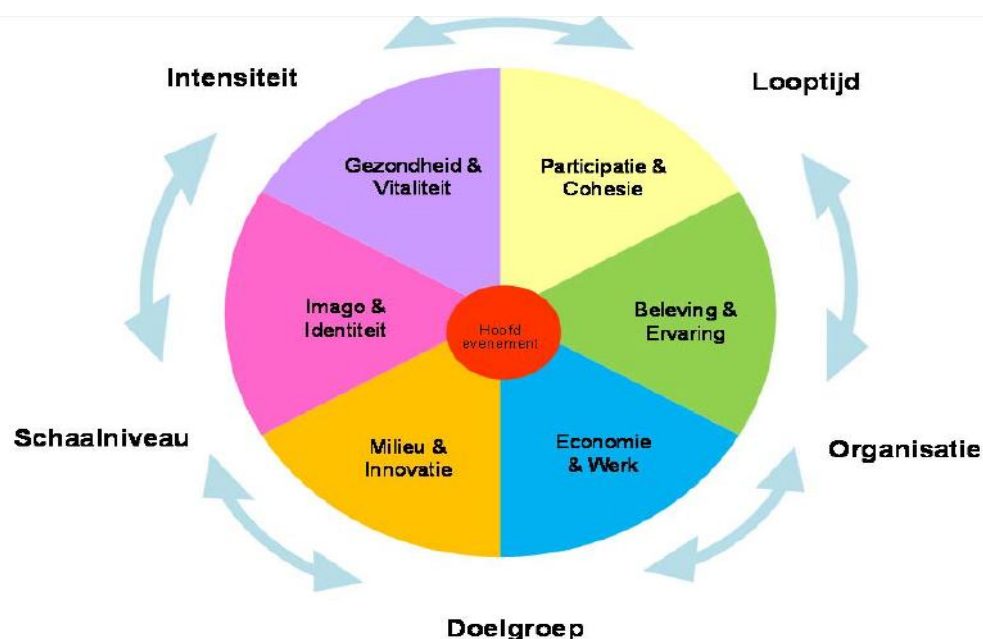
tegenvallend. Mede door het zomerse weer leek het publiek niet echt meer in de mood te zijn voor het schaatsen. Ook is cultureel gezien het WK Afstanden in Nederland minder tot de verbeelding sprekend dan de allround kampioenschappen. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen dan ook niet rechtstreeks vertaald worden naar een EK of WK allround, welke ook regelmatig in Thialf plaatsvinden. Toch zal dit onderzoek wel een goede indicatie geven van het bezoekersprofiel en de economische betekenis van dergelijke schaatsevenementen in Thialf, Heerenveen.

1.3 MEERWAARDE VAN SPORTEVENEMENTEN

De mate waarin maatschappelijke waarde gecreëerd kan worden door een evenement is voor een groot deel afhankelijk van de specifieke kenmerken van het evenement. Volgens De Groot et al. (2012) zijn er een aantal factoren hierin belangrijk:

- Doelgroep: spreekt de sport een breed publiek aan?
- Schaalniveau: bezoekersaantallen, media-aandacht, prestige
- Intensiteit: niveau deelname, aantrekkelijkheid wedstrijden
- Looptijd: duur van het evenement
- Organisatie: professionaliteit en uitstraling van de organisatie

Deze kenmerken bepalen voor een groot deel de effecten die het evenement teweeg brengt. Het is vanuit de organisatie echter ook mogelijk om bepaalde potentiële maatschappelijke waarden beter te benutten. Sport kan een belangrijke betekenis spelen als middel om maatschappelijke waarde te creëren. Hierbij worden vaak genoemd: economische betekenis, sociale betekenis, culturele betekenis en betekenis voor duurzaamheid (Van Eekeren, 2007). In figuur 1 is een uitwerking opgenomen van maatschappelijke waarden die een sportevenement als effect kunnen hebben.

Figuur 1: maatschappelijke waarde sportevenementen (De Groot et al., 2012)

De *economische betekenis* van een sportevenement, die in dit onderzoek centraal staat, is groter dan alleen de directe economische effecten. Andere effecten die op korte of lange

termijn als economische zijn te bestempelen (zoals werkgelegenheid, schade, promotie) worden in dit onderzoek niet meegenomen. De economische betekenis kan bestaan uit zowel positieve als negatieve effecten, maar de *economische impact is* veel enger afgebakend. Deze afbakening is nodig om de economie van een sportevenement meetbaar te maken.

De economische impact van de WK Afstanden voor de gemeente Heerenveen, respectievelijk voor de provincie Friesland, wordt gedefinieerd als de additionele bestedingen die door dit evenement veroorzaakt worden in de desbetreffende regio. Hierbij richt het onderzoek zich op bezoekers, deelnemers, media en organisatie. De WK Afstanden is een topsportevenement met een looptijd van vier dagen, deelname op het allerhoogste niveau en een hoge belevingswaarde voor de toeschouwers. De kern van het onderzoek richt zich dan ook op de bezoekers, die door middel van vragenlijsten zijn bevraagd. Dit wil niet zeggen dat de economische impact daarmee voornamelijk afkomstig is vanuit bezoekers. Omdat deelnemers, met hun teams van begeleiders, langer in de regio verblijven en meer geld besteden, kunnen zij ondanks dat zij met minder personen zijn, toch een aanzienlijke economische impact tot gevolg hebben. Dit geldt zeker voor internationale topsportevenementen zoals de WK Afstanden. Ook de organisatie genereert inkomsten van buiten de regio en doet bestedingen in de regio. De gegevens over deelnemers, media en organisatie zijn verzameld middels documentenstudie en interviews met de organisatie van het evenement.

1.4 ONDERZOEKSVRAAG

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de economische impact van de WK Afstanden voor de gemeente Heerenveen en de provincie Friesland. Om te kunnen bepalen hoe er op economisch vlak meer te halen is uit schaatsevenementen in Thialf zal daarnaast ook een bezoekersprofiel opgesteld worden van de bezoekers en zal de tevredenheid van de bezoekers in kaart worden gebracht. Aan de hand van deze gegevens is de KNSB in staat om de organisatie van internationale schaatsevenementen nog verder te optimaliseren, rekening houdend met het creëren van een economische betekenis.

Hoofdvraag:

Wat is de economische impact van het WK afstanden voor de gemeente Heerenveen en de provincie Friesland?

Deelvragen:

- Wat is het bezoekersprofiel van de bezoekers van het WK Afstanden 2012?
- Hoe tevreden zijn de bezoekers van het WK Afstanden 2012 over het evenement?
- Wat zijn de additionele bestedingen van bezoekers, deelnemers, media en organisatie rondom het WK Afstanden 2012 voor Heerenveen en Friesland?

2. METHODOLOGIE

Met dit onderzoek wordt de economische impact van het WK Afstanden in Thialf Heerenveen in kaart gebracht. Deze impact zal worden becijferd voor zowel de gemeente Heerenveen als voor de provincie Friesland. In dit hoofdstuk wordt de methodologie van dit onderzoek beschreven.

2.1 WERKGROEP EVALUATIE SPORTEVENEMENTEN

Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van de standaarden van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP). De WESP is een community van onderzoekers vanuit verschillende Nederlandse hogescholen, onderzoeksinstituten (Mulier Instituut, Centraal Bureau voor de Statistiek) en sportkoepels (NOC*NSF, Olympisch Vuur) samen om het onderzoek naar sportevenementen in Nederland te verbeteren.

De WESP heeft twee centrale doelstellingen. Ten eerste is het de bedoeling om standaard richtlijnen te ontwikkelen en verbeteren waarmee vanuit verschillende invalshoeken een evenement geëvalueerd kan worden. Door gebruik te maken van standaard richtlijnen wordt het mogelijk om verschillende sportevenementen met elkaar te vergelijken. Door verschillende onderzoekers dezelfde methoden te laten hanteren, kan ook de kwaliteit van de methoden verbeterd worden. Tot op heden zijn er richtlijnen ontwikkeld voor economische impact, bezoekersprofielen, bezoekersaantallen, beleving omwonenden, tevredenheid bezoekers en promotionele waarde. In dit onderzoek zal met name de economische impact, bezoekersprofielen en de tevredenheid gebruikt worden. De richtlijnen zijn te downloaden via de website van de WESP: www.evenementenevaluatie.nl/richtlijnen.

Ten tweede heeft de WESP als doel onderzoek naar sportevenementen te stimuleren. Inmiddels zijn 14 onderzoeken naar sportevenementen in Nederland uitgevoerd. Daarvan zijn er elf onderzoeken die de economische impact onderzocht hebben. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen dan ook vergeleken worden met deze onderzoeken om deze resultaten in perspectief te kunnen plaatsen.

2.2 DATA-VERZAMELING

Het veldwerk bestond uit het afnemen van enquêtes onder bezoekers van de WK Afstanden. De vragenlijst is gebaseerd op de richtlijnen van de WESP en gericht op bezoekersprofiel, economische impact en tevredenheid (zie bijlage). De vragenlijsten zijn afgenomen op vrijdag 23 maart tussen 14:00 en 20:00 uur. Omdat er meerdere onderzoeken liepen tijdens dit evenement konden deze vragenlijsten alleen op deze dag worden afgenomen. Omdat de vragenlijst ook generaliserende vragen bevat, zoals over het aantal dagen dat de bezoeker het evenement bezocht, is er geen reden om aan te nemen dat het bezoekersprofiel en de bestedingen op deze dag anders was dan de rest van het weekend. Toch bestaat er het risico dat de steekproef niet geheel representatief is voor alle dagen van dit evenement.

De vragenlijsten zijn afgenomen door studenten van de Hanzehogeschool Groningen. Dit waren studenten uit het excellentieprogramma, die deze bijdrage als vrijwilliger deden om ervaring op te doen. Het betrof hier vierdejaars studenten die aan hun afstudeerproject

begonnen waren. De veldonderzoekers hadden vooraf een mondelinge instructie gekregen van de betrokken docent-onderzoeker.

De vragenlijsten zijn afgenomen achter de tribunes van Thialf. Voor de genodigden en sponsoren gold dat zij veelal op uitnodiging kwamen en er een vast bedrag werd betaald waar entree, eten en drinken in waren opgenomen. Het is onbekend of deze 3000 bezoekers op uitnodiging allemaal aanwezig waren. Wel kan de economische impact van deze doelgroep, net als die van deelnemende sporters en/of begeleiding, berekend worden vanuit informatie die bij de organisatie beschikbaar was. Deze informatie is in samenwerking met de organisatie achteraf geïnventariseerd uit financiële cijfers van de organisatie.

De enquêteurs hebben zich verder verspreid rondom het stadion om zowel mensen vanaf de staantribune als de zittribune te interviewen. De vragenlijsten zijn mondeling afgenomen, waarbij getracht is bij groepen slechts één persoon te interviewen. Alleen volwassenen zijn geïnterviewd. Al het werk van de studenten heeft plaatsgevonden onder toezien van een docent-onderzoeker van de Hanzehogeschool Groningen. In totaal zijn er 207 bezoekersvragenlijsten bruikbaar gebleken en meegenomen in het onderzoek. Gegevens over bezoekersaantallen, hospitality, inkomsten en uitgaven van de organisatie zijn afkomstig van de KNSB. Zij zijn de organisator van het WK Afstanden.

2.3 DATA-ANALYSE

Na het enquêteren heeft een andere groep van vijf afstudeerders van de Hanzehogeschool Groningen de vragenlijsten verwerkt tot een onderzoeksbestand via statistiek software SPSS. Er is een datacontrole uitgevoerd door een docent-onderzoeker van de Hanzehogeschool Groningen om eventuele (invoer)fouten in het databestand op te sporen en te herstellen. Er heeft een verticale controle plaatsgevonden door frequentietabellen te maken om te kijken of er geen afwijkende waarden in zaten. Waar nodig is de originele enquête er weer bij gepakt om te controleren of het ingevoerde getal daadwerkelijk klopt. Ook heeft er een horizontale controle plaatsgevonden waarbij ongeveer 5% van de vragenlijsten opnieuw is gecontroleerd per vraagitem op invoerfouten.

Zoals reeds aangegeven zijn er 207 bruikbare enquêtes afgenomen. De richtlijnen van de WESP schrijven voor dat om statistisch betrouwbaar te zijn er bij meer dan 5000 bezoekers minimaal 385 enquêtes worden afgenomen. In dat geval kan met 95% zekerheid worden gezegd dat de werkelijkheid binnen een foutenmarge van +5% tot -5% van de uitkomsten van het onderzoek vallen. In het onderzoek wordt ook gevraagd naar de groepsgrootte van de bezoeker. De gemiddelde groepsgrootte van de bezoekers ligt op 15. In totaal is indirect een groep van 3225 bezoekers bereikt. Toch moet er kritisch worden omgegaan met de uitkomsten van dit onderzoek omdat door praktische beperkingen het kritische aantal niet is bereikt. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 92% en een foutenmarge van 6%.

Het onderzoek is uitgevoerd en getoetst volgens de Richtlijnen-handboeken Economische Impact, Bezoekersprofielen en Bezoekersaantallen versie 1.1 van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP), heeft na peer-review het predicaat 'WESP-waardig' meegekregen. De peer-review is uitgevoerd door Willem de Boer van de Hogeschool Arnhem-Nijmegen.

3. BEZOEKERSPROFIEL

In dit hoofdstuk worden de profielen van de bezoekers van het WK Afstanden. Hierbij is gebruik gemaakt van de module 'bezoekersprofielen' van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen. Allereerst worden de bezoekersaantallen in kaart gebracht en de herkomst. Vervolgens worden er verschillende demografische gegevens geanalyseerd om te achterhalen wat het profiel is van de bezoekers van dit evenement.

3.1 BEZOEKERSAANTALLEN

Ruwe schattingen van aantallen bezoekers en bezoeken zijn bij de evaluatie van evenementen en voor de verdere professionalisering en rendementsvergroting bij evenementenorganisatie ongewenst. Zeker in combinatie met bijvoorbeeld het doorrekenen van de economische impact van een evenement. Maar ook andere belangenpartijen (sponsors, media, politie en brandweer, etc.) stellen prijs op nauwkeuriger berekende aantallen.

Omdat het WK Afstanden een meerdaags indoor sportevenement is met een gecontroleerde toegang, kan het aantal toeschouwers binnen dit onderzoek eenvoudig worden vastgesteld aan de hand van het aantal verkochte kaarten. De organisatie van het WK Afstanden heeft over de vier wedstrijddagen in totaal 28.007 kaarten verkocht in de vrije verkoop. Hierbij was vooral donderdag 22 maart een minder populaire dag, met slechts 3015 bezoekers. De vrijdag en de zaterdag waren bijna uitverkocht, voor de zondag liep de belangstelling weer iets terug.

In totaal zijn 72% van de beschikbare kaarten verkocht. Tijdens de wedstrijden zijn delen van de tribunes afgezet voor genodigden en hospitality. Deze hospitality kaarten maken over het algemeen deel uit van sponsorpakketten waarbij eten en drinken inbegrepen zijn. De genodigden bestaan uit officials van bijvoorbeeld de internationale schaatsbond ISU. Het aantal genodigden/hospitality is door de organisatie niet eenvoudig uit te splitsen naar wedstrijddag. Wel is er een overzicht van de totale toeschouwersaantallen en bezettingsgraad (maximaal aantal toeschouwers is 10.800) per wedstrijddag op te maken (tabel 1).

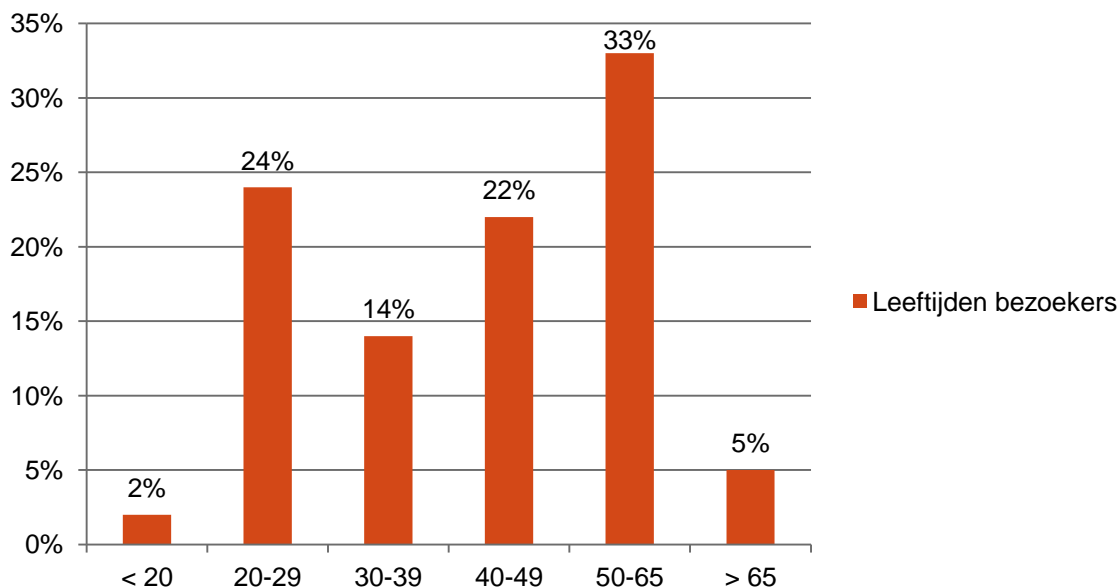
	VRIJE VERKOOP	GENODIGDEN EN HOSPITALITY	TOTAAL	BEZETTING
DONDERDAG 22 MAART			3.015	28%
VRIJDAG 23 MAART			10.045	93 %
ZATERDAG 24 MAART			10.123	94 %
ZONDAG 25 MAART			7.824	73 %
TOTAAL	28.007	3.000	31.007	72 %

Tabel 1: Kaartverkoop WK Afstanden 2012

3.2 DEMOGRAFIE

Bij de verdeling over de leeftijdscategorieën valt, vergeleken met de Nederlandse bevolking, het hoge aantal 50-65 jarigen op en het hoge aantal jongeren tussen 20-29 jaar¹. De 65 plussers zijn ondervertegenwoordigd.

Figuur 2: Leeftijden bezoekers

Herkomst bezoekers

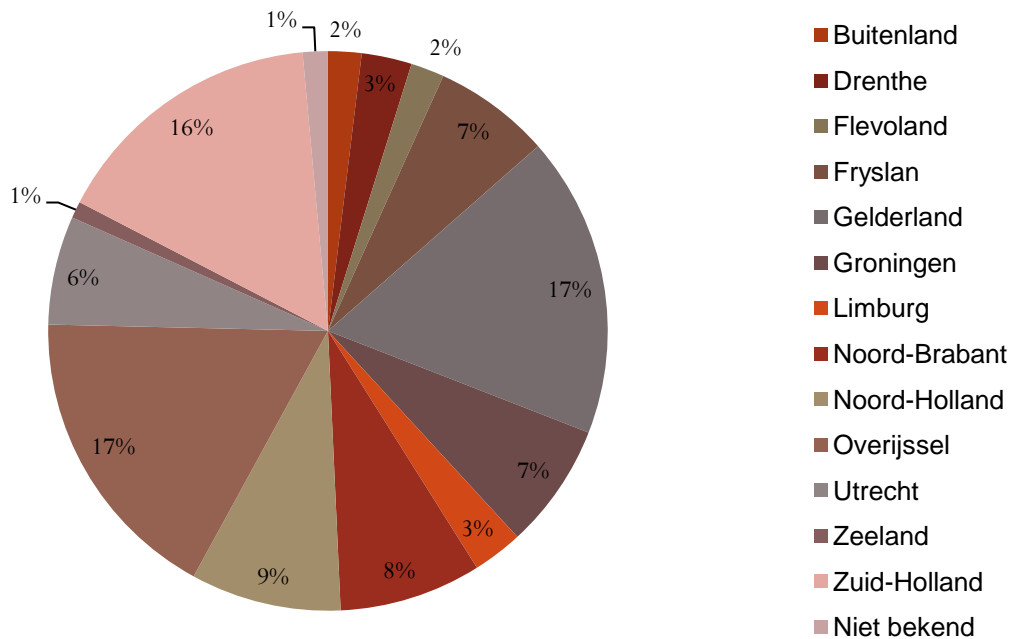
De meeste bezoekers waren afkomstig van buiten de provincie Friesland. Uit Heerenveen zelf waren weinig mensen. De buitenlanders waren met name afkomstig uit Noorwegen. Verder waren er enkele Belgen en Duitsers. In het rapport is gerekend met 2% buitenlanders, dit is een bodemschatting. Ondanks dat de buitenlanders in grote gezelschappen aanwezig waren, zijn de onderzoekers toch uitgegaan van de minimale variant, waar de data daadwerkelijk van verzameld is.

	TOTAAL	GEMIDDELDE GROEPSGROOTTE
HEERENVEEN	0,5 %	15,0
OVERIG FRIESLAND	6,8 %	5,4
NEDERLAND ELDERS	90,8 %	15,7
BUITENLAND	1,9 %	44,8
TOTAAL	100 %	15,4

Tabel 2: Herkomst bezoekers WK Afstanden 2012

¹ Zie voor de leeftijdsverdeling in Nederland, www.statline.nl

Figuur 3: Herkomst bezoekers

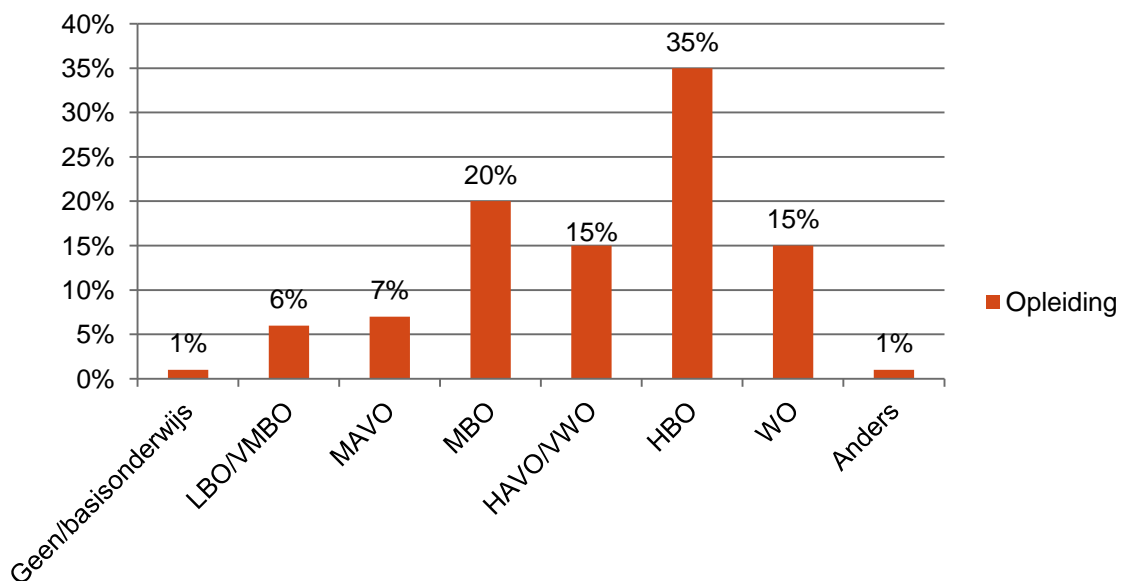

3.3 SOCIAAL ECONOMISCHE STATUS

Opleidingsniveau, werksituatie en inkomen

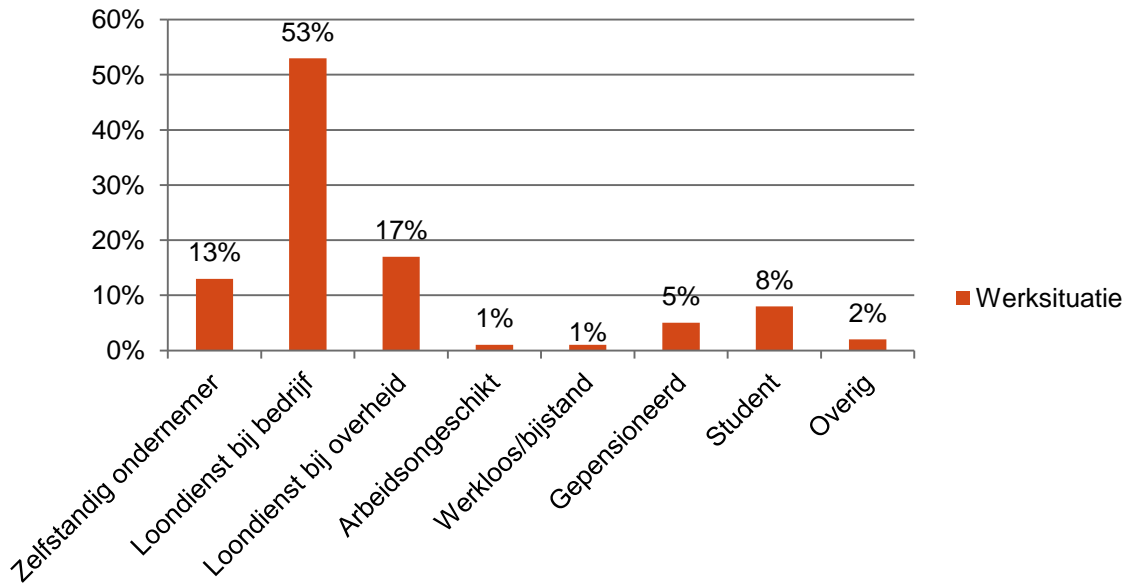
Figuur 3 laat zien dat de grootste groep (35%) een hbo achtergrond heeft. De verdeling over opleidingsniveaus komt ongeveer overeen met het landelijke beeld. Daarnaast werken de meeste bezoekers in loondienst. De grote groep 20-29 jarigen komt overeen met het relatief hoge aantal studenten (figuur 4). Het inkomensniveau van meer dan de helft van de bezoekers ligt boven modaal.

Figuur 4: Hoogt voltooide opleiding

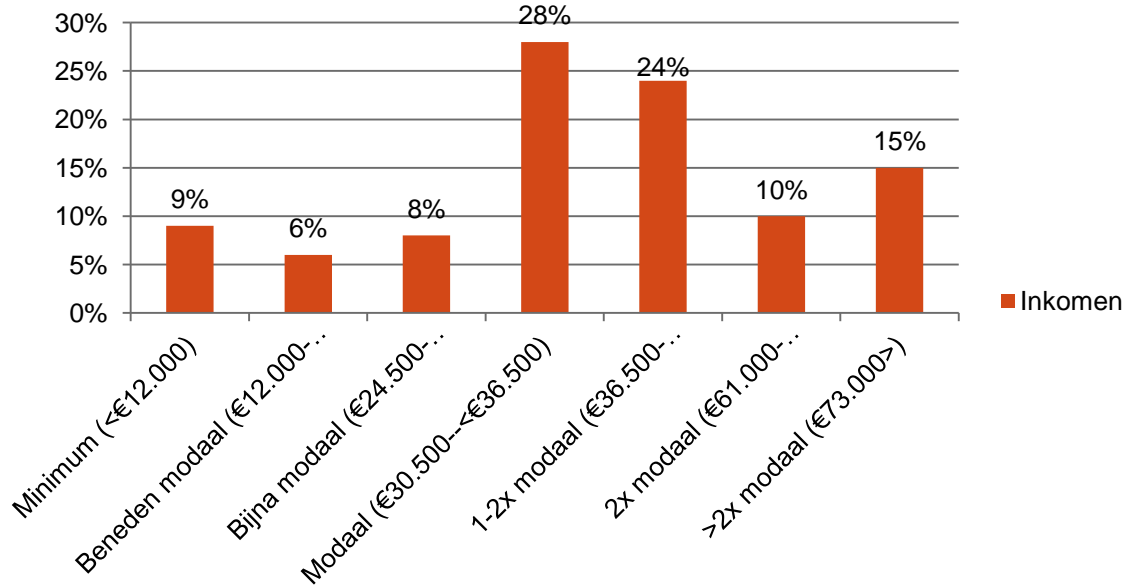

Figuur 5: Werksituatie

Figuur 6: Inkomensniveau

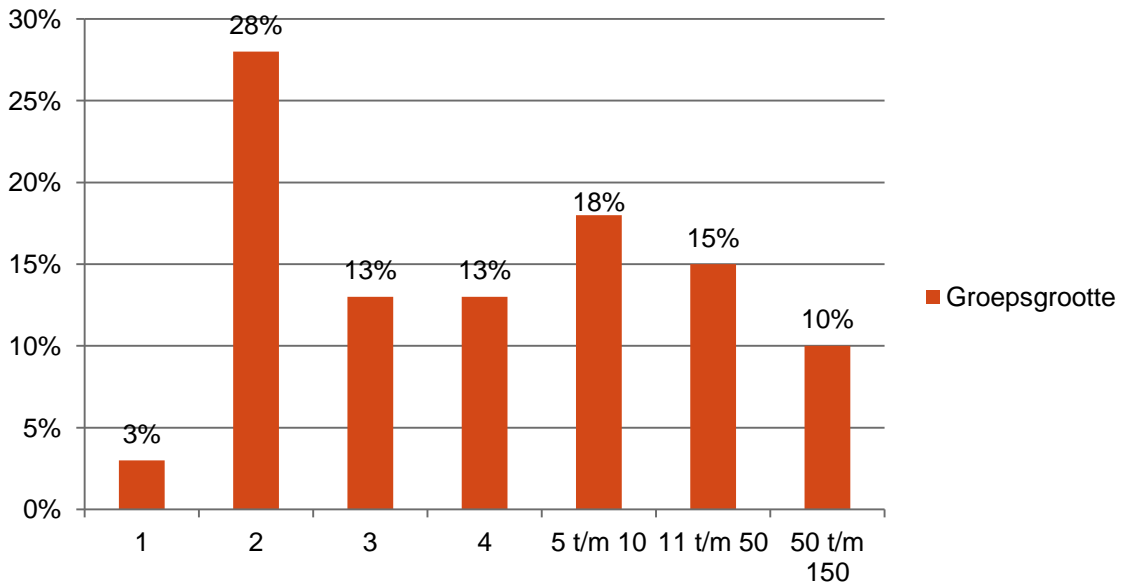

3.4 GEZELSCHAP

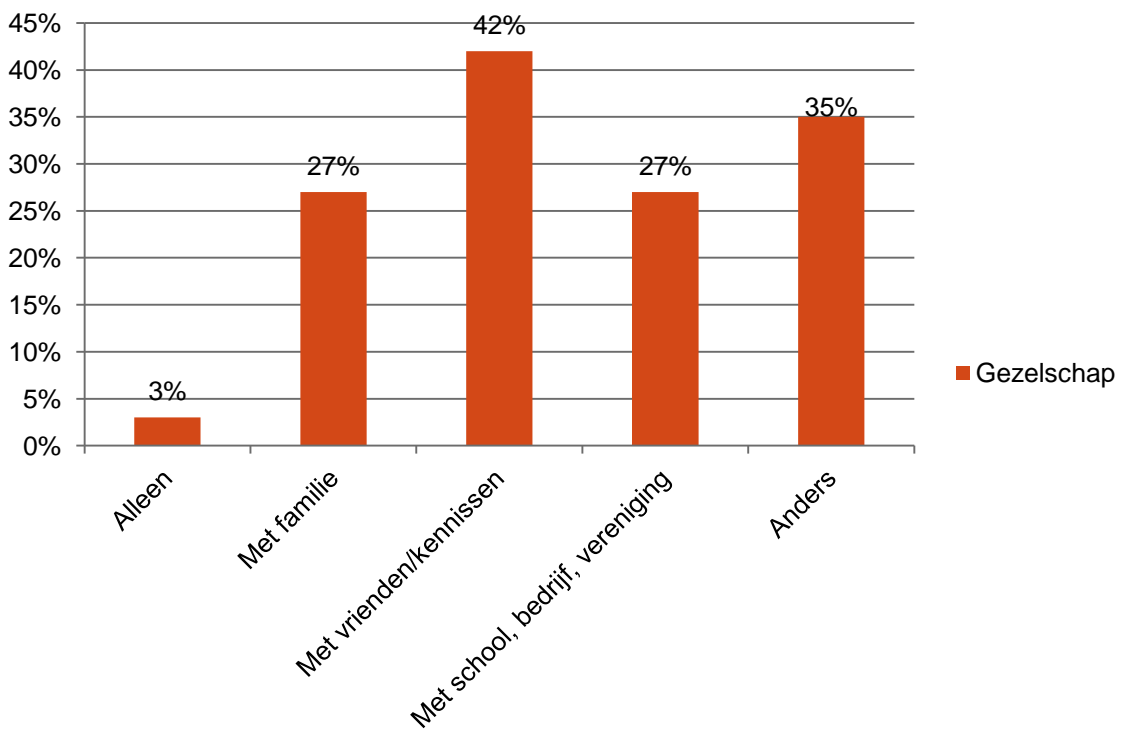
Omvang groepsgrootte en samenstelling

De meeste bezoekers kwamen in gezelschap naar de WK Afstanden, het meest in gezelschap van één ander persoon. tien procent van de bezoekers kwam in een grote groep van meer dan 50 personen. Het gezelschap bestond relatief vaak uit vrienden/kennissen.

Figuur 7: Gezelschap (grootte)

Figuur 8: Gezelschap (samenstelling)

Herhaald bezoek

Verreweg de meeste bezoekers kwamen één dag naar de WK Afstanden. Een uitzondering hierop waren de buitenlanders die altijd meer dan één dag kwamen en vaak maar liefst vier dagen. Het gemiddeld aantal dagen waarop de bezoekers de WK Afstanden bezochten, bedraagt 1,5.

HERKOMST	1 DAG	2 DAGEN	3 DAGEN	4 DAGEN	GEMIDDELD
HEERENVEEN	100%	0%	0%	0%	1,0
OVERIG FRIESLAND	69%	8%	15%	8%	1,6
NEDERLAND ELDERS	78%	7%	4%	11%	1,5
BUITENLAND	0%	33%	0%	67%	3,3
TOTAAL	76%	8%	5%	11%	1,5

Tabel 3: Verdeling respondenten naar het aantal dagen op het evenement

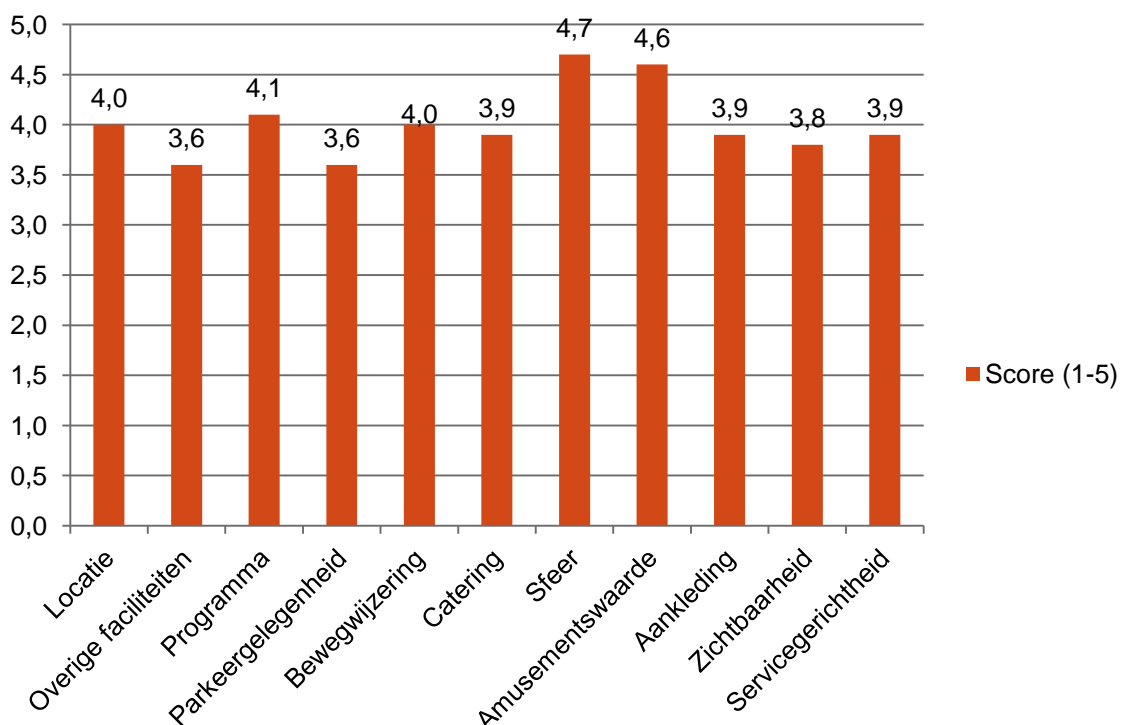
3.5 TEVREDENHEID

Een schaatsevenement wordt in Nederland nog altijd hoog gewaardeerd. De waardering voor de WK Afstanden is met 7,9 hoog te noemen, vergelijkbaar met andere onderzochte evenementen zoals het WK Baanwielrennen (8,0), de start van de Tour de France (8,0) en de Giro (7,8).

Het meest was men tevreden over de sfeer en de amusementswaarde. Deze aspecten scoorden erg hoog; de WK Afstanden waren blijkbaar een echt feestje.

Het minst hoog scoorde het aspect parkeergelegenheid.

Figuur 9: Tevredenheid

3.6 CONCLUSIE

Geconcludeerd kan worden dat de bezoekers van de WK Afstanden opvallend verspreid uit het gehele land komen, en ook nog een deel uit het buitenland. Het evenement heeft blijkbaar een grote aantrekkingskracht. Het toernooi trekt bezoekers van verschillende leeftijden, al zijn de 65 plussers wel ondervertegenwoordigd. De bezoekers zijn bovengemiddeld hoog opgeleid, hebben veelal betaald werk en verdienen modaal of bovenmodaal. De meeste bezoekers kiezen voor het bijwonen van één wedstrijddag, weinig bezoekers waren het gehele evenement aanwezig. Uitzondering waren de buitenlandse bezoekers. De tevredenheid over het evenement is hoog, waarbij voor sfeer en amusementswaarde extreem hoog scoren.

4. ECONOMISCHE IMPACT

Vanuit de additionele bestedingen van bezoekers en de zakelijke kant van het WK Afstanden kan er een economische impact berekend worden voor de gemeente Heerenveen en de provincie Friesland. Hierbij wordt eerst toegelicht wat het concept 'economische impact' betekent volgens de module van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen.

4.1 THEORIE

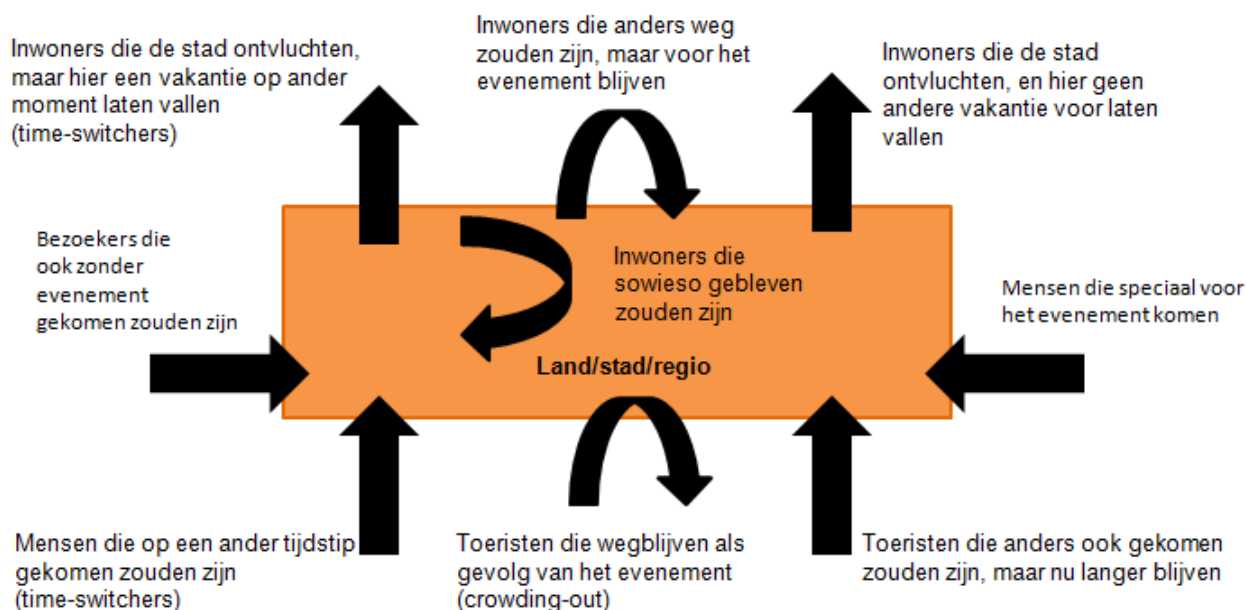
De economische impact van een evenement voor de gemeente/regio/provincie wordt gedefinieerd als de additionele, dat wil zeggen de extra bestedingen die door het evenement veroorzaakt worden in de gemeente/regio/provincie. Bij elk evenement is een veelheid aan economische effecten te bedenken: bestedingen aan reclame door het bedrijfsleven, extra overnachtingen door bezoekers, promotie-effecten voor de gemeente/regio/provincie, etc., die allemaal iets zeggen over de betekenis van het evenement voor de economie. Maar additioneel wil zeggen dat deze niet het gevolg zijn van een verschuiving van de vraag. Bij elk evenement zal dus steeds weer, afhankelijk van de soort of de grootte of de impact van het evenement, bezien moeten worden hoe om te gaan met verschuivings- en verdringingseffecten.

De economische impact bestaat dan uit de volgende onderdelen:

- De additionele bestedingen van bezoekers en deelnemers aan het evenement (via de adviesvragenlijst van het onderzoek Economische impact)
- De additionele bestedingen vanuit de organisatie van het evenement (via gegevens van de organisatie)

Bestedingen zijn additioneel indien aan twee voorwaarden wordt voldaan, te weten:

- Er is een oorzakelijk verband met de organisatie van het evenement. In de praktijk betekent dit dat alleen bestedingen worden meegenomen van bezoekers en deelnemers die speciaal voor het evenement in de gemeente/regio/provincie zijn gekomen, of in het geval van inwoners van de gemeente/regio/provincie, die voor het evenement in de gemeente/regio/provincie zijn gebleven, waarbij inwoners als additioneel worden gerekend als zij voor een dergelijk evenement naar een andere Nederlandse stad zouden zijn gereisd.
- De organisatie heeft inkomsten vergaard om het WK Afstanden te organiseren. Deze uitgaven vanuit de organisatie van het evenement moeten ten goede gekomen zijn aan het bedrijfsleven in de gemeente Heerenveen. Het mag dan geen verschuiving zijn van uitgaven, uitgaven van de organisatie zijn alleen additioneel als de uitgaven niet hadden plaatsgevonden als het evenement niet had plaats gevonden. De investeringen uit de gemeente Heerenveen en de investeringen *van* de gemeente Heerenveen, zijn niet additioneel doordat deze bedragen anders ook waren besteed in de gemeente Heerenveen. Hetzelfde geldt ook voor de provincie Friesland, daar de impact voor Friesland becijferd wordt.

Figuur 10: Economische impact (gebaseerd op Preuss, 2004)

4.2 ADDITIONELE BEZOEKERS

In tabel 4 wordt de verdeling weergegeven van alle respondenten naar additionaliteit, uitgesplitst naar herkomst. Inwoners uit Heerenveen rekenen we niet mee als additioneel. De inwoners van buiten Friesland zijn additioneel voor zowel de economische impact voor Heerenveen als de provincie Friesland, op 0,1% na die aangeven anders toch in Friesland te zijn geweest. Inwoners van overig Friesland zijn additioneel voor de economische impact voor Heerenveen. In totaal is 97% van de respondenten additioneel voor de gemeente Heerenveen en 93,1% voor de provincie Friesland.

	NIET ADDITIONEEL	ADDITIONEEL	TOTAAL
HEERENVEEN	1,0 %	0 %	1,0 %
OVERIG FRIESLAND	2,0 %	3,9 %	5,9 %
NEDERLAND ELDERS	3,0 %	88,2 %	91,2 %
BUITENLAND	0 %	1,9 %	1,9 %
TOTAAL (TBV IMPACT HEERENVEEN)	1,0 %	99,0 %	100 %
TOTAAL (TBV IMPACT FRIESLAND)	6,0 %	94,0 %	100 %

Tabel 4: Verdeling respondenten naar herkomst en additionaliteit

De percentages uit tabel 4 kunnen worden vermenigvuldigd met het aantal verkochte tickets om het aantal bezoeken in absolute aantallen te krijgen naar herkomst en additionaliteit.

	NIET ADDITIONEEL	ADDITIONEEL	TOTAAL
HEERENVEEN	281	0	281
OVERIG FRIESLAND	560	1.092	1.652
NEDERLAND ELDERS	840	24.702	25.542
BUITENLAND	0	532	532
TOTAAL (TBV IMPACT HEERENVEEN)	281	27.726	28.007
TOTAAL (TBV IMPACT FRIESLAND)	1.681	26.326	28.007

Tabel 5: Verdeling aantal *bezoeken* naar herkomst en additionaliteit

Vervolgens kan het absolute aantal *bezoekers* worden berekend door het aantal bezoeken te delen door het gemiddeld aantal dagen dat men aanwezig was op de WK Afstanden (zie tabel 3). Vanuit het perspectief van Heerenveen waren er 18.222 additionele bezoekers en vanuit het perspectief van Friesland 17.312.

	NIET ADDITIONEEL	ADDITIONEEL	TOTAAL
HEERENVEEN	281	0	281
OVERIG FRIESLAND	350	683	1.033
NEDERLAND ELDERS	560	16.468	17.028
BUITENLAND	0	161	161
TOTAAL (TBV IMPACT HEERENVEEN)	281	18.222	18.503
TOTAAL (TBV IMPACT FRIESLAND)	1.191	17.312	18.503

Tabel 6: Verdeling aantal *bezoekers* naar herkomst en additionaliteit

4.3 BESTEDINGEN BEZOEKERS

De tabellen 7 en 8 laten de gemiddelde bestedingen per dag zien van additionele bezoekers in Heerenveen, binnen en buiten het Thialf stadion. De uitgaven aan entreegelden zijn hierbij niet meegenomen. Deze worden als inkomsten geboekt bij de organisatie. De reden hiervoor is dat de opgave van de organisatie betreffende entreegelden nauwkeuriger is dan de antwoorden van de respondenten in de enquêtes.

De gemiddelde besteding binnen Thialf van additionele bezoekers voor de gemeente Heerenveen, ligt op € 22,50 per dag. Buiten Thialf wordt door deze groep gemiddeld € 13,18 besteed. In totaal dus € 35,68. Deze dagbestedingen zijn vergelijkbaar met vergelijkbare indoor sportevenementen als een WK Turnen, WK Tafeltennis of WK Baanwielrennen.

	FRIESLAND	NEDERLAND ELDERS	BUITENLAND	TOTAAL
ETEN EN DRINKEN	€ 24,29	€ 18,64	€ 100,00	€ 20,68
MERCHANDISE	€ 0,00	€ 0,36	€ 4,00	€ 0,39
OVERIG	€ 0,48	€ 1,56	€ 0,00	€ 1,43
TOTAAL	€ 24,77	€ 20,56	€ 104,00	€ 22,50

Tabel 7: Gemiddelde bezoekersbestedingen per dag binnen Thialf

	FRIESLAND	NEDERLAND ELDERS	BUITENLAND	TOTAAL
ETEN EN DRINKEN	€ 8,81	€ 7,59	€ 90,00	€ 9,33
BOODSCHAPPEN EN WINKELN	€ 0,00	€ 0,43	€ 6,00	€ 0,50
OPENBAAR VERVOER	€ 0,24	€ 1,11	€ 0,00	€ 0,76
PARKEREN EN BRANDSTOF	€ 3,81	€ 1,61	€ 26,00	€ 2,19
OVERIG	€ 0,48	€ 0,41	€ 0,00	€ 0,40
TOTAAL	€ 13,34	€ 11,15	€ 122,00	€ 13,18

Tabel 8: Gemiddelde bezoekersbestedingen per dag in Heerenveen buiten Thialf

De bestedingen uit de tabellen 7 en 8 worden vermenigvuldigd met het aantal bezoeken uit tabel 5. De additionele bezoekers voor de gemeente Heerenveen zijn dan goed voor € 590.000 aan bestedingen binnen Thialf en € 355.000 buiten Thialf, in totaal € 945.000. Voor de provincie Friesland tellen de bestedingen door Friezen niet mee en komt het totaal op € 903.000.

	FRIESLAND	NEDERLAND ELDERS	BUITENLAND	TOTAAL
ETEN EN DRINKEN	€ 26.500	€ 460.500	€ 53.000	€ 540.000
MERCHANDISE	€ 0	€ 9.000	€ 2.000	€ 11.000
OVERIG	€ 500	€ 38.500	€ 0	€ 39.000
TOTAAL	€ 27.000	€ 508.000	€ 55.000	€ 590.000

Tabel 9: Bestedingen van additionele bezoekers binnen Thialf

	FRIESLAND	NEDERLAND ELDERS	BUITENLAND	TOTAAL
ETEN EN DRINKEN	€ 9.500	€ 187.500	€ 48.000	€ 245.000
BOODSCHAPPEN EN WINKELN	€ 0	€ 10.500	€ 3.000	€ 13.500
OPENBAAR VERVOER	€ 500	€ 27.500	€ 0	€ 28.000
PARKEREN EN BRANDSTOF	€ 4.000	€ 40.000	€ 14.000	€ 58.000
OVERIG	€ 500	€ 10.000	€ 0	€ 10.500
TOTAAL	€ 14.500	€ 275.500	€ 65.000	€ 355.000

Tabel 10: Bestedingen van additionele bezoekers in Heerenveen buiten Thialf

Overnachtingen

Via het aantal additionele bezoekers (tabel 6) en het aantal dat daarvan overnacht en het gemiddeld aantal overnachtingen, kan het totaal aantal overnachtingen worden berekend. In totaal gaat het om 2.044 overnachtingen in Heerenveen met een gemiddelde overnachtingprijs van € 45,73 en 7.310 overnachtingen in de provincie Friesland met een gemiddelde overnachtingprijs van € 60,03.

Het percentage overnachtingen ligt met 16,7 % van de Nederlanders ligt hoger dan bij vergelijkbare evenementen als het WK Turnen, WK Tafeltennis en het WK Baanwielrennen. In totaal levert dit een additionele besteding vanuit bezoekers op van € 82.000 in de gemeente Heerenveen en € 389.000 voor de provincie Friesland.

INDICATOR	HERKOMST	FRIESLAND	NEDERLAND ELDERS	BUITENLAND	TOTAAL
ADDITIONELE BEZOEKERS		683	16.468	161	17.312
PERCENTAGE OVERNACHTERS		0 %	3,8 %	50 %	
GEMIDDELDE OVERNACHTINGSDUUR			2,6	4,5	
TOTAAL AANTAL OVERNACHTINGEN		0	1.627	362	1.989
GEMIDDELDE OVERNACHTINGSPRIJS P.P.			39,33	€ 50,00	€ 45,73
TOTAAL UITGAVEN AAN OVERNACHTINGEN		€ 0	€ 64.000	€ 18.000	€ 82.000

Tabel 11: Uitgaven t.b.v. additionele overnachtingen in gemeente Heerenveen

INDICATOR	HERKOMST	NEDERLAND ELDERS	BUITENLAND	TOTAAL
ADDITIONELE BEZOEKERS		16.468	161	16.629
PERCENTAGE OVERNACHTERS		16,7 %	50 %	
GEMIDDELDE OVERNACHTINGSDUUR		2,5	2,5	
TOTAAL AANTAL OVERNACHTINGEN		6.875	201	7.076
GEMIDDELDE OVERNACHTINGSPRIJS P.P.		€ 53,86	€ 94,60	€ 60,03
TOTAAL UITGAVEN AAN OVERNACHTINGEN		€ 370.000	€ 19.000	€ 389.000

Tabel 12: Uitgaven t.b.v. additionele overige overnachtingen in provincie Friesland

4.3 BESTEDINGEN DEELNEMERS

In totaal zijn er 153 deelnemers naar de WK Afstanden gekomen. Dit waren 74 dames van 14 nationaliteiten en 79 mannen van 19 nationaliteiten. Deze zijn allen te kwalificeren als additioneel, als het evenement namelijk elders georganiseerd zou zijn, dan zouden deze deelnemers elders vertoeven. Rondom deze deelnemers zijn er ook nog begeleidingsteams met coaches, medische begeleiding en officials. Het is helaas onhaalbaar gebleken om alle bestedingen vanuit deze deelnemers in kaart te krijgen. Wel hebben wij gegevens vanuit overnachtingen die organisatie aanbiedt en overnachtingen die de teams zelf nog bijboeken. In werkelijkheid zal de additionele bestedingen van deze doelgroep nog hoger zijn, omdat zij ook uitgaven doen aan eten/drinken, winkelen, enz.

De additionele bestedingen voor overnachtingen van deelnemers bedraagt voor de gemeente Heerenveen € 99.000 en voor de provincie Friesland € 298.000.

	GEMEENTE HEERENVEEN	OVERIG FRIESLAND
OVERNACHTINGEN VANUIT ORGANISATIE	€ 34.000	€ 57.500
OVERNACHTINGEN VANUIT TEAMS	€ 65.000	€ 141.500
TOTAAL	€ 99.000	€ 199.000

Tabel 13: Bestedingen van deelnemers

4.4 BESTEDINGEN ORGANISATIE

De bestedingen vanuit de organisatie vormen een belangrijk onderdeel van de economische impact van grote evenementen. De WK Afstanden werden georganiseerd door de ISU, in samenwerking met de KNSB. De onderstaande cijfers zijn afkomstig van de organisatie. De totale uitgaven van de organisatie (tabel 14) bedroegen € 613.000, waarvan 75% terecht komt in de gemeente Heerenveen en relatief weinig elders in de provincie Friesland. De uitgaven aan gebouwen en accommodaties vormen het hoogste bedrag, gevolgd door de uitgaven aan organisatie, beveiliging en logistiek. Hierbij zijn bestedingen vanuit de organisatie aan overnachtingen voor teams en genodigden niet meegenomen. Deze staan in de vorige paragraaf, Wat opvalt is dat een groot deel van deze laatste uitgaven zijn gedaan buiten de provincie Friesland.

Tabel 15 laat de inkomsten van de organisatie zien, in totaal € 1.516.000, waarvan het leeuwendeel afkomstig is van ticketverkoop.

	HEERENVEEN	FRIESLAND	NEDERLAND ELDERS	TOTAAL
GEBOUWEN EN ACCOMMODATIES	€ 231.000			€ 231.000
OFFICIALS EN JURY	€ 17.000		€ 15.000	€ 32.000
HOSPITALITY	€ 103.000			€ 103.000
COMMUNICATIE EN PROMOTIE EN TICKETS		€ 5.000	€ 5.000	€10.000
FESTIVITEITEN	€ 20.000	€ 17.000	€ 11.000	€ 48.000
ORGANISATIE, BEVEILIGING EN LOGISTIEK	€ 87.000		€ 102.000	€ 189.000
TOTAAL	€ 458.000	€ 22.000	€ 133.000	€ 613.000

Tabel 14: Bestedingen van de organisatie

	HEEREN-VEEN	FRIES-LAND	NEDERLAND ELDERS	BUITEN-LAND	TOTAAL
TICKETVERKOOP	€ 5.000	€ 71.000	€ 953.000	€ 20.000	€ 1.050.000
HOSPITALITY			€ 117.000		€ 117.000
BIJDRAGE ISU				€ 344.000	€ 344.000
OVERIGE	€ 5.000				€ 5.000
TOTAAL	€ 10.000	€ 71.000	€ 1.070.000	€ 364.000	€ 1.516.000

Tabel 15: Inkomsten van de organisatie

Voor het berekenen van de economische impact vanuit de organisatie moeten de additionele uitgaven worden verdisconteerd met de inkomsten van de organisatie, afkomstig uit Heerenveen dan wel Friesland. In het geval van de ticketverkoop is dit op basis van de enquête gebeurd, voor de overige posten op basis van de gegevens van de organisatie. De inkomsten uit Heerenveen bedragen € 10.000, die uit Friesland € 71.000, met name afkomstig van de bezoekers uit Heerenveen en Friesland. Deze worden dus niet meegeteld bij de economische impact voor respectievelijk Heerenveen en de provincie Friesland.

	GEMEENTE HEERENVEEN	FRIESLAND
BESTEDINGEN IN	€ 458.000	€ 480.000
INKOMSTEN UIT	€ 10.000	€ 71.000
ECONOMISCHE IMPACT	€ 448.000	€ 409.000

Tabel 16: Uitgaven en inkomsten van de organisatie WK Afstanden

4.5 TOTALE ECONOMISCHE IMPACT

Tabel 17 geeft de totale economische impact weer van de WK Afstanden 2012 in Heerenveen. Deze bedraagt **€ 1.574.000** voor de gemeente Heerenveen en **€ 2.081.000** voor de provincie Friesland. Een groot deel is afkomstig van de bezoekersbestedingen in Heerenveen, maar ook de organisatorische bestedingen vormen een substantieel bedrag.

Vergeleken met andere grote internationale evenementen zijn de bestedingen van bezoekers bij het WK Afstanden aanzienlijk. Deze bestedingen zijn bijvoorbeeld hoger dan bij het WK Tafeltennis of het WK Baanwielrennen. Wel waren de bestedingen van bezoekers rondom het WK Turnen hoger, mede door veel buitenlandse bezoekers. De economische impact vanuit de organisatie is voor een dergelijk evenement redelijk laag te noemen. Dit komt mede door de efficiëntie vanuit ervaring van de KNSB. In tegenstelling tot de vergelijkbare evenementen die in dit rapport genoemd zijn, ontvangt de KNSB namelijk geen subsidie vanuit de overheid.

	GEMEENTE HEERENVEEN	FRIESLAND
BEZOEKERSBESTEDINGEN (EXCL. OVERNACHTINGEN)	€ 945.000	€ 903.000
OVERNACHTINGEN BEZOEKERS	€ 82.000	€ 471.000
DEELNEMERS	€ 99.000	€ 298.000
ORGANISATORISCHE BESTEDINGEN	€ 448.000	€ 409.000
MEDIA	PM	PM
TOTAAL	€ 1.574.000	€ 2.081.000

Tabel 17: Economische impact WK Afstanden

LITERATUURLIJST

- Bowdin, G., McDonnell, I., Allen, J. & O'Toole, W. (2003). *Events management*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- De Groot, M., Blom, S. & Van der Gegten, M. (2012). *Meer halen uit sportevenementen. Evaluatie VWS beleidskader pilots sportevenementen*. Amsterdam: DSP-groep.
- Eekeren, F. van (2007). *Uitwerking van de bouwsteen 'Maatschappelijke betekenis' in het kader van het Olympisch Plan 2028*. Utrecht: Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO).
- Gratton, C., Shibli, S., & Coleman, R. (2006). The economic impact of major sports events: a review of ten events in the UK. In J. Horne & W. Manzenreiter (Eds.), *Sports mega events: Social scientific analysis of a global phenomenon*. Australia: Blackwell Publishing.
- KNSB (2011). *De KNSB op weg naar 2020. Strategisch Plan*. Hoogland: Bondsbureau KNSB.
- NOC*NSF (2009). *Olympisch Plan 2028. Heel Nederland naar Olympisch niveau*.
- Oldenboom, E. (2001). *Brood en spelen. De meerwaarde van grote sportevenementen*. Amsterdam: Meerwaarde.
- Oldenboom, E. & Van Brussel, W. (2010). *Richtlijnenhandboeken: bezoekersaantallen, economische impact, bezoekersprofiel, beleving*. Deurne: WVB Marketing.
- Pine, B.J. & Gilmore, J.H. (2000). *De beleveniseconomie*. Den Haag: Academic Service.
- Preuss, H. (2007). The conceptualization and measurement of mega sport events legacies. *Journal of sport and tourism*, 12 (3): 207-228.
- Preuss, H. (2004) *The Economics of Staging the Olympics: A Comparison of the Games 1972–2008*. Edward Elgar: Cheltenham UK.

BIJLAGE

Vragenlijst toeschouwers WK Afstanden, Thialf Heerenveen 2012

Goedendag mevrouw/meneer, wij willen u graag namens de KNSB enkele vragen stellen over uw bezoek aan de WK Afstanden betreffende de economische betekenis voor de regio.

1. *Wat zijn de vier cijfers van uw postcode of wat is het land waar u woont?*
  - (1) NL: postcode |_|_|_|_|_|_|_|
  - (2) Buitenland: Land DUI, BEL, FR, GB,SP, VS, ..., namelijk. _____

2. *Bent u ...*
  - (1) Bezoeker op eigen initiatief
  - (2) Bezoeker op uitnodiging van sponsor of organisatie WK Afstanden
  - (3) Deelnemer
  - (4) Anders

3. *Wat is u geboortejaar? Geboortejaar =* |_1_|_|9_|_|_|_|_|

4. *Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden, uzelf meegerekend?* _____
personen

5. *In welk gezelschap bent u hier?*
  - (1) Alleen
  - (2) Met familie
  - (3) Met vrienden / kennissen
  - (4) Met school, bedrijf, vereniging etc.
  - (5) Anders

6. *Uit hoeveel personen (inclusief uzelf) bestaat uw gezelschap; deelnemers niet meegeteld?* _____ personen

7. *Hoeveel van deze personen zijn GEEN toeschouwer van dit evenement (bijv. omdat ze andere interesses hebben/ gaan winkelen e.d.) ?* _____ personen

8. *Wat is uw hoogst voltooide opleiding?*
  - (1) Geen onderwijs
  - (2) Basisonderwijs
  - (3) LBO/VMBO/(VLO, ULO, MULO, VBO, Ambachtsschool, Huishoudschool, LEAO, LAS, LTS)
  - (4) MAVO
  - (5) MBO (MTS, UTS, MEAO, VHBO, KMBO, Leerlingwezen)
  - (6) HAVO , VWO, HBS
  - (7) HBO (HTS, HEAO, Hogeschool, Universiteit)
  - (8) WO
  - (9) Anders

9. *Welke situatie is op dit moment op u van toepassing?*

- (1) Zelfstandig ondernemer
- (2) Werkzaam in loondienst, niet zijnde de overheid
- (3) Werkzaam bij de overheid
- (4) Arbeidsongeschikt
- (5) Werkloos, werkzoekend, bijstand
- (6) Gepensioneerd of VUT
- (7) Studerend
- (8) Huisvrouw, -man, overig

10. *Wat is het totale bruto jaarinkomen van uw huishouden?*

- (1) Minimum (minder dan € 12.000)
- (2) Beneden modaal (€ 12.000 -< € 24.500)
- (3) Bijna modaal (€ 24.500 -< € 30.500)
- (4) Modaal (€ 30.500 -< € 36.500)
- (5) Tussen 1 en 2 keer modaal (€ 36.500 -< € 61.000)
- (6) 2 keer modaal (€ 61.000 -< € 73.000)
- (7) Meer dan 2 keer modaal (€ 73.000 en meer)

11. *Als de WK Afstanden niet hadden plaatsgevonden in Heerenveen, was u vandaag toch in deze regio geweest?*

- (1) Waarschijnlijk wel → verder met vraag 12
- (2) Waarschijnlijk niet → verder met vraag 13

12. *Bent u langer in Heerenveen gebleven door dit evenement?*

- (1) Nee
- (2) Ja, namelijk _____ uur / _____ dagen langer

13. *Waar en hoe vaak overnacht u in het kader van de WK Afstanden?*

- (1) ___ overnachtingen in Heerenveen
- (2) ___ overnachtingen elders in deze provincie
- (3) ___ overnachtingen elders in Nederland
- (4) ___ overnachtingen elders buiten Nederland

14. *In welk type accommodatie overnacht u en wat is de prijs van 1 overnachting?*

- (1) Bij vrienden/familie/kennissen
- (2) Bed & Breakfast → Prijs per overnachting = € _____
- (3) Hotel 0 – 3 sterren → Prijs per overnachting = € _____
- (4) Hotel 4 – 5 sterren → Prijs per overnachting = € _____
- (5) Bungalowpark → Prijs per overnachting = € _____
- (6) Camping → Prijs per overnachting = € _____
- (7) Overig → Prijs per overnachting = € _____

15. *Op hoeveel personen heeft deze overnachtingprijs betrekking? _____ personen*

16. Wat is vandaag op u van toepassing?

- (1) Ik doe alleen uitgaven voor mezelf
- (2) Ik betaal ook voor een ander, anderen
- (3) Ik betaal niets, iemand anders betaalt voor mij → verder met vraag 23

17. Hoeveel denkt u vandaag ongeveer uit te geven voor uzelf en/of uw gezelschap aan het volgende?

In Thialf			In gemeente Heerenveen		
1	Toegang evenement	€	5	Eten en drinken	€
2	Merchandising/souvenirs	€	6	Winkelen en boodschappen	€
3	Eten en drinken	€	7	(Andere) dagattracties/recreatie	€
4	Overig	€	8	Openbaar vervoer in deze gemeente	€
			9	Parkeren en brandstof, huur fietsen	€
			10	Overige uitgaven	€
Totaal (1-10)		€	Weet alleen totaal		€

18. Op hoeveel personen hebben deze uitgaven betrekking? _____ personen

19. Hoe tevreden bent u over het volgende:

Kleur slechts één bolletje.

	Ze er	Ont tevre den	Ne utraal	Te vre den	Ze er te vre den
1. De locatie / accommodatie	☐	☐	☐	☐	☐
2. De overige faciliteiten	☐	☐	☐	☐	☐
3. Het programma	☐	☐	☐	☐	☐
4. De parkeergelegenheid	☐	☐	☐	☐	☐
5. De bewegwijzering	☐	☐	☐	☐	☐
6. De catering	☐	☐	☐	☐	☐
7. De sfeer/ambiance	☐	☐	☐	☐	☐
8. De amusementswaarde	☐	☐	☐	☐	☐
9. De inrichting/aankleding	☐	☐	☐	☐	☐
10. De opstelling van de tribune/zichtbaarheid	☐	☐	☐	☐	☐
11. De servicegerichtheid van de organisatie	☐	☐	☐	☐	☐

20. Als u de WK Afstanden als totaal beoordeelt, welk rapportcijfer zou u dan geven (1 zeer slecht, 10 uitmuntend)? .....